

NEMZETKÖZI MAGÁNJOG

A Kormány [T/14237.](#) számon nyújtotta be a nemzetközi magánjogról szóló törvényjavaslatát, amelynek célja egy – a korábbinál korszerűbb és egységesebb – Kódex megalkotása.

A nemzetközi magánjog fogalma és forrásai

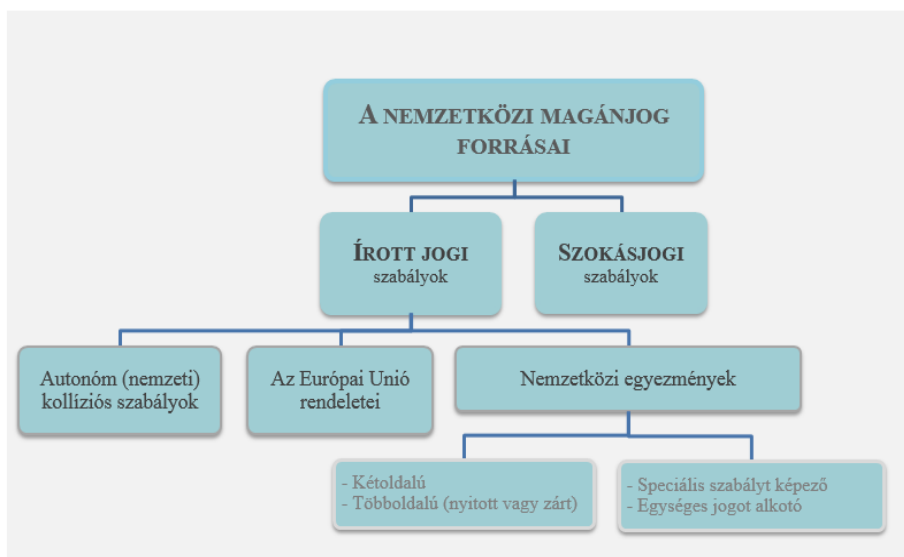
A nemzetközi magánjog a nemzetközi elemmel rendelkező magánjogi jogviszonyok során keletkező összeütközéseket (kollíziót) rendező normákat foglalja magában. Olyan jogi normák összessége, melyek meghatározzák, hogy mely állam jogát kell alkalmazni, ha adott jogviszonyban vagy jogvitában külföldi (nemzetközi) elem szerepel. Ezek általában a polgári jogi, a családjogi és a munkajogi jogviszonyokat érintik. A kollíziós jog egy bizonyos tényálláshoz nem közvetlenül rendel jogkövetkezményt, hanem utal arra, hogy mely (nemzeti) anyagi jogot kell alkalmazni. Mivel az egyes államok belső jogrendszerei eltérnek, ezért igyekeznek egységessíteni, illetve harmonizálni azokat.

Korábban e jogág tárgyaként kezelték tágabb értelemben nem csak a kollíziós jogot, hanem a nemzetközi magánjogi viszonyokat közvetlenül rendező anyagi jogi szabályokat is, de a 20. század második felétől a nemzetközi magánjog a kollíziós joggal azonosítható.

"A nemzetközi magánjogot (...) mint nemzetközi kollíziós jogot definiáljuk." (Mádl - Vékás 2015)

- Collisio: (latin) ütközés, összeütközés.
- Kollíziós jog: az egyes országok jogrendszereiből adódó jogi normák ütközésének feloldása.
- Alkalmazandó jog: a nemzetközi magánjogi norma előírása; a nemzetközi elemeket tartalmazó jogviszony esetében mely állam jogát kell alkalmazni.
- A nemzetközi magánjog (private international law) kifejezést az amerikai Joseph Story használta először, 1834-ben megjelent "Commentaries on the Conflict of Laws" című könyvében.
- Konrad Zweigert 1948-ban a nemzetközi magánjog elméletét a jogtudományok atomfizikájának nevezte.
- "(...) valószínűsíthető, hogy a XXI. század nem hoz majd annyi újat a kollíziós jogban, mint a most lezárult XX. Az értékrendbeli megújulás és az ennek megvalósításához szükséges dogmatikai leleményesség valószínűleg a nemzetközi kollíziós jogban is megközelítette a lehetőségek felső határát." (Vékás Lajos 2001)

1. ábra: Források

Forrás: Infoszolg/Mádl - Vékás, 2015.

A MAGYAR NEMZETKÖZI MAGÁNJOG

A 20. század közepéig ez a jogág javarészt a nemzetközi szokásra és a bírói gyakorlatban kialakult szokásjogra alapult, bár elvételre írott jogszabályok is tartalmaztak nemzetközi magánjogi elemeket. **Fontosabb előzmények** az 1938-ban [Szászy István](#) jogászprofesszor által írt monográfia, majd az 1948-ban szintén általa összeállított törvénytervezet.

A jelenleg hatályos 1979. évi 13. törvényerejű rendelet (továbbiakban: **Kódex**) létrejöttét mintegy másfél évtizedes kodifikációs időszak előzte meg. A tvr. 2.§-a szerint **nem lehet alkalmazni** e törvényerejű

rendeletet **olyan kérdésben, amelyet nemzetközi szerződés szabályoz**. E mellé sorolandó az uniós jog elsőbbségének elve is, amelyet [Magyarország Alaptörvénye](#) rögzít: Magyarország az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja. Az Európai Unió joga megállapíthat általánosan kötelező magántartási szabályt [(E cikk (2)-(3)).

Habár a jogszabály megfelelt a korszak hasonló külföldi törvényei színvonalának, hamarosan **felmerült a reform szükségessége**, amit tovább erősített a rendszerváltás, majd az euroatlanti csatlakozásunk folyamata. Magyarország 2004-es EU-csatlakozása nagymértékben befolyásolta a magyar jogrendszert, hiszen a csatlakozást megelőző és követő jogharmonizációs időszak a kollíziós jog további egységesítését követelte meg. Az EU kollíziós jogalkotási hatáskörét az Amszterdami Szerződés (1997), majd a 2009-ben hatályba lépő Lisszaboni Szerződés teremtette meg.

Az Európai Unió 2000 óta rendeleti úton egységesíti a tagállamok nemzetközi magánjogát (ld. [Az Európai Unióról szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata](#) 3. fejezet, 81. cikk *Igazságügyi együttműködés pol-*

gári ügyekben.) Ezért a hatályos Kódexet különösen az ún. **Róma- és a Brüsszel rendeletek** miatt módosítani kellett, főként a joghatósági, elismerési és végrehajtási, kötelmi jogi, családjogi és munkajogi szabályok területén. A Róma I. rendelet ([Az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EK rendelete \(2008. június 17.\)](#) a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról; és a Róma II. rendelet ([Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete 2007. július 11.](#)) a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról rögzítette a tagállamokban kötelezően érvényesítendő kollíziós jogszabályokat. Ezeket nem csak az EU-n belül, hanem harmadik államok viszonylatában is alkalmazni kell. A rende-

letekre több egyéb törvény módosításával is reagált a magyar jogalkotó (ld. [2010. évi CXXIII. törvény](#)).

Az EU-s rendeletek hatálybalépésével **a Kódex szabályainak alkalmazása csökken, jelentősége fokozatosan háttérbe szorul**.

A 21. századi fejlődési irányokat tekintve **több jogtudós is kívánatosnak tartja** a nemzetközi magánjog általános részi egységesítését és **egy átfogó, egységes európai uniós nemzetközi magánjogi kódex megalkotását** (Burián 2011, Császár 2013).

A nemzetközi magánjogi forrásaink között továbbra is **fontos szerepe van a nemzetközi egyezményeknek**, a többoldalú és a kétoldalú **megállapodásoknak**, mindezekben belül különösen a jogsegélyegyezményeknek.

EU RENDELETEK ÉS TAGÁLLAMI BELSŐ JOG

Az egyes országok nemzetközi magánjogi szabályozását erősen befolyásolja az elsődleges uniós jog, és az azon alapuló Európai Bírósági gyakorlat. A Róma I. és a Róma II. rendeletek hatályba lépése után a tagállamok két fő csoportra oszthatók, aszerint hogy:

A hazai magánjog fogalmilag mindazokra a magánéletviszonyokra és magánérdekközvetlenségekre irányadó, amelyek belföldön nyilvánulnak; (...). Az állami jogrendszernek mindazonáltal számolnia kell a nemzetközi érintkezés kívánalmaival és idegen jogrendszerek létevel.

(Szászy István 1948)

- a rendeletek nem tették szükségessé a tagállami kollíziós jog módosítását (pl. Lengyelország, Szlovákia, Csehország);
- a jogalkotó a rendeletekre tekintettel **módosítja saját nemzetközi magánjogi szabályait** (pl. Magyarország, Egyesült Királyság, Németország, Ausztria) (Burián 2011).

Az EU nemzetközi magánjogi tárgyú forrásai között a rendeletek a legmeghatározóbbak, ezek a joghatósági szabályokat egységesítő és az elismerésre és végrehajtásra vonatkozó rendeletek, valamint a kollíziós jogot egységesítő rendeletek. Az Amszterdami Szerződés (1999) hatályba lépése előtt a tagállamok közötti kollíziós jogegységesítés nemzetközi egyezményekkel valósult meg.

1. ábra: EU-jogforrások

Forrás: Infoszolg/Császár Mátyás, 2013.,
piktogram: Flaticon.

Az egyes tagállamok nemzetközi magánjogi törvényeinek alapeleme, hogy **rögzíteni kell bennük az uniós rendeletekhez való viszonyt.**

"A rendeletek által egységesített, univerzális hatályú uniós nemzetközi kollíziós szabályozás újabb és újabb „szeleteket” hasít ki a tagállamok autonóm nemzetközi magánjogából." (Burián 2014)

Az uniós nemzetközi magánjogi jogforrások elsősorban a nemzetközi magánjog általános részére vannak hatással, holott **a jogforrások tárgya alapvetően a különös rész** valamely területe (Császár 2013). Az egységes európai kollíziós jog általános részének megalkotása egyre inkább szükségessé válik, bár megalkotása fel fog vetni komoly elméleti problémákat (Vékás 2011).

KODIFIKÁCIÓ

A Kormány 2015-ben úgy döntött, hogy **időszerű az 1979. évi 13. törvényerejű rendelet teljes átdolgozása.** Kormányzati és szakirodalmi vélemények alapján az új Kódex megalkotásának **indokai az alábbiak:**

- a politikai-, gazdasági- és társadalmi viszonyok, illetve az ezeket körülvevő jogi környezet átalakulása;
- szükséges a kollíziós jogi normák felülvizsgálata;
- megnövekedett a külföldi elemet tartalmazó magánjogi jogviszonyok száma;
- megváltozott a külföldi elemet tartalmazó magánjogi jogviszonyok jellege;
- igazodás az EU rendeletalkotási gyakorlathoz;
- igazodás a nemzetközi egyezményekben vállalt kötelezettségekhez;
- igazodás az új magánjogi szabályozáshoz ([2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről](#));
- a bírói gyakorlat egyenetlenségeinek kiigazítása.

A Kormány e feladat kereteit az [1337/2015. \(V. 27.\) Korm. határozatban](#) – az új nemzetközi magánjogi szabályozás kodifikációjáról és a Nemzetközi Magánjogi Kodifikációs Bizottság felállításáról – fektette le.

A felülvizsgálat célja egy korszerű, a nemzetközi magánjog uniós- és nemzetközi szintű szabályozásával összhangban álló, új nemzetközi magánjogi szabályozás megalkotása.

Ennek végrehajtására hozták létre a Nemzetközi Magánjogi Kodifikációs Bizottságot, amelynek feladata:

- javaslatok kidolgozása az új szabályozást érintő koncepcionális súlyú kérdésekben;
- a szabályozásra vonatkozó háttéranyagok készítése;
- az igazságügyért felelős miniszter által készített szakmai anyagok, előterjesztések és normaszöveg-tervezetek véleményezése.

Források:

- [1979. évi 13. törvényerejű rendelet](#) a nemzetközi magánjogról
- Burián László: Nemzeti tradíció, modernizáció és európai jogegységesítés. A magyar nemzetközi magánjog dilemmái a XXI. század elején – Jogtudományi Közlöny, 2011. 6.
- Burián László: Kodifikálható-e az Európai Unió nemzetközi magánjogának "Általános Része"? – [Iustum - Aequum - Salutare, 2014. 2.](#)
- Burián László: Gondolatok az uniós nemzetközi magánjog általános szabályai megalkotásának lehetőségéről és szükségességéről – In: Arbitrando et curriculum bene deligendo. Budapest, Pázmány Press, 2014. 31-43. o.
- Burián László: Nemzetközi magánjog: általános rész. Budapest, Pázmány Press, 2016.
- Császár Mátyás: Az uniós jogforrások hatása a nemzetközi magánjog általános részére – Magyar Jog, 2013. 11.
- Csehi Zoltán: Általános meghatalmazás és nemzetközi magánjog – In: Arbitrando et curriculum bene deligendo. Budapest, Pázmány Press, 2014. 45-64. o.
- Mádl Ferenc - Vékás Lajos: Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga. 8. átdolg. kiad. Budapest, ELTE Eötvös K., 2015.
- Szászy István: Magyar nemzetközi magánjog: törvénytervezet és indokolás. Budapest, Egyetemi Ny., 1948.
- Vékás Lajos: Nemzetközi kollíziós jog az ezredfordulón. In: Ius privatum ius commune Europae. Budapest, ELTE ÁJK, 2001. 263. o.
- Vékás Lajos: A tagállami kollíziós nemzetközi magánjog alkonya Európában – In: Raffai Katalin (szerk.) A Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok a XXI. században. Budapest, Pázmány Press, 2011. 129-146. o.
- Vékás Lajos: Egy új nemzetközi magánjogi törvény megalkotásának néhány elvi kérdéséről – Jogtudományi Közlöny, 2015. 6.